

ІНІЦІАТИВИ ОСВІТЯН, ЩО ВАРТІ УВАГИ ТА ПІДТРИМКИ¹

ІМЕНА, ЯКІ ВАРТО ЗНАТИ

Є нові, з якими тільки-но навесні цього року познайомилася, а про деякі пам'ятала як про давніх друзів відтоді, коли колеги декілька років тому уперше запросили на такий „іменний” захід, який цьогоріч відбувся вже в 23 раз!

Тож, знайомимося!

Олена Іванівна КАЗИМИРЧАК-ПОЛОНСЬКА

З українським вченим-астрономом Оленою Казимирчак-Полонською познайомила мене моя колега зі Львова, коли приїхала цьогоріч на наш проєкт „Педагоги-новатори в Україні” (див. С. 82 цього часопису).

У місті Луцьку 19–21 листопада 2012 року відбулася Міжнародна конференція, присвячена 110-й річниці від дня народження Олени Іванівни Казимирчак-Полонської. Конференція завершилась у с. Селець Володимир-Волинського району, де вона народилась в сім'ї панів Полонських, урочистим відкриттям пам'ятного знаку талановитій доньці українського народу, вченому-астроному, дослідниці комет, монахині Олени Казимирчак-Полонській. Метою свого життя О. Полонська вважала пізнання Творця через його творіння. Дослідження руху комет вчена-астроном розуміла як маленький крок до пізнання загальної гармонії Всесвіту. У 1978 році на її честь мала планета № 2006 отримала назву «Полонська». Завдяки зусиллям співробітників Центру науково-технічної творчості учнівської молоді Управління освіти і науки Волинської облдержадміністрації, зокрема **Останчук Світлани Олександрівни**, увіковічено ім'я Олени Казимирчак-Полонської.

А ось далі про колегу, завдячуючи якій стало відоме ім'я української вченої не лише нам з Вами. Варто відзначити та висловити повагу і вдячність **Останчук С. О.** за надані цінні біографічні відомості про життя і діяльність вченої-астронома, що допомагає поширювати цю інформацію серед вчительської та учнівської громадськості. Ці матеріали увійшли в основу фільму «Закохана в небо» (2011).

XXIII КАРИШИНСЬКІ ЧИТАННЯ

Традиційно вони проходять наприкінці травня, мають міжнародний статус. Проводить їх Полтавський НПУ імені В. Г. Короленка, який запрошує до участі у роботі Міжнародної науково-практичної конференції «Методика навчання природничих дисциплін у середній та вищій школі» науковців, викладачів, вчителів, студентів та учнів з різних регіонів України. Загальна кількість учасників конференції складає близько 200 осіб. Співorganizаторами наукового зібрання завжди виступає низка установ та організацій. А стоїть за всім цим **Марина Вікторівна Гриньова**, декан природничого факультету університету, доктор педагогічних наук, професор. Співorganizаторами та учасниками *наголошується на позачасовій цінності теоретичного і практичного внеску видатного вченого*

А. П. Каришина у вирішення проблем ефективної підготовки учителя-природника, спадщина якого потребує систематичного полідисциплінарного вивчення. Усі разом вони це і роблять!

ІМЕНА НАУКОВО-ОСВІТЯНСЬКОГО ПРОСТОРУ КРАЇНИ

Кожному в Україні відомі імена Василя Сухомлинського, Антона Макаренка. Щорічно проводяться на їх честь всеукраїнські, міжнародні заходи. А чи часто ми задумуємося, а хто за цим усім стоїть: ініціатор їх проведення, організовує, запрошує, одночасно піклується і про минуле, і про сьогодення, бо думає про майбутнє.

Згадаймо відомі рядки Роберта Рождественського – «*Це потрібно не мертвим, це потрібно живим*». І справді: це потрібно сьогодні нам! Сподіваюся, що до кінця моєї розмови з Вами, дорогої читачу, і Ви в цьому пересвідчитесь!

Зверну Вашу увагу на дуже важливий, як на мене, момент. За кожним іменем вченого, педагога стоять наші колеги, яким не байдуже те, що зроблено було за життя цією людиною, тож і вважають, що знайомство з його доробком буде корисним сучасникам. Отак починають і працюють: кого вистачає на організацію і проведення одного заходу, а часто, як можна і за цими сторінками пересвідчитися, заходи проводжуються і стають періодичними, переважно, щорічними. Проводяться не лише конференції, організовуються й інші заходи, наприклад, проєкти, читання, започатковуються пам'ятні знаки, медалі, встановлюються скульптурні пам'ятники, видаються колективні праці, випускаються фільми, вручаються премії тощо. Далі про нові й відомі імена, про які нам усім варто дізнатися (див. вріз та С. 165).

¹Ольга Виговська

Головний і науковий редактор журналу, ініціатор та керівник проєкту „Педагоги-новатори в Україні”

ЯК НАУКА ДОПОМОГЛА ІСТИНІ

Г. І. Челпанов – знакове ім'я для психології. Він засновник і перший директор Психологічного інституту (ПІ) у Москві, до речі, на той час 3-го у світі. Логічно, що ініціатором Челпанівських читань майже через 100 років став саме цей, заснований ним інститут. Москвичі щиро вважали і писали, що Г. І. Челпанов належить культурі Росії.

В. А. Роменець, відомий як учений в області історії психології, академік НАПН України, був запрошений на 1-і Челпанівські читання, які проходили в кінці 1997 року в Москві. З **В. А. Роменцем** тоді поруч була його учениця Ірина Петрівна Маноха, нині директор Східно-Європейського інституту психології (Україна-Франція), доктор психологічних наук.

«На запрошення В. В. Рубцова ми, – під час нашого інтерв'ю розповідає І. П. Маноха, – привезли до Психологічного інституту РАО свої дослідження, яким більше 15 років, архівні матеріали, які довели, що психологія (як наука – О. В.) почалася в Києві». За цикл робіт українські учені в 1998 році отримали І Премію Міжнародних Челпанівських читань.

І далі Ірина Петрівна додала, що «цих читань в Росії виявилось замало, їх не вистачало, і ми на партнерських підставах стали проводити їх і в Києві» (див. вріз).

ІМЕНА КУЛЬТУРНО-НАУКОВОГО ПРОСТОРУ

У цьому номері журналу зі статті наших авторів (С. 28–32) дізнаємося про такі факти з життя **Георгія Івановича Челпанова**, які не залишать жодних сумнівів щодо його безпосереднього зв'язку з Україною, а наведені нами далі деякі біографічні дані лише посилять це переконання:

- народився у м. Маріуполі (16/28.04.1862), закінчив Маріупольську Олександрівську гімназію з золотою медаллю;
- став студентом Новоросійського (нині Одеського) університету через палке бажання мати керівником у психологічній освіті М. Грота;
- приват-доцент Університету Св. Володимира в Києві (тут захищає магістерську дисертацію, ініціює створення Психологічної семінарії, діяльністю якої керував упродовж 10 років).

А далі наступний виток у професійній кар'єрі вченого-організатора: після відряджень до Німеччини захищає докторську, згодом посідає кафедру філософії Московського університету, де, так само як і в Києві, відкриває Психологічну семінарію і лабораторію, а у 1914 р. стає організатором і першим директором Московського Психологічного інституту – одного з найкращих у тогочасній Європі (ось тут, заради істини, доречно нагадати: університетською освітою тоді керували опікунські ради, тож рішення щодо переїзду Г. І. Челпанова до Москви приймав не він).

Вочевидь, можемо зробити такий загальний висновок: видатний педагог і організатор, Г. І. Челпанов відіграв значну роль у становленні психологічної науки в Росії й Україні.

Один з авторів зазначеної вище статті, а саме **Неля Вікторівна Кузнєцова**, у 2012 р. виступила з доповіддю, яка ґрунтувалася на викладених у цій статті ідеях авторів, та отримала медаль Челпанова II ступеня. Вручали її в Психологічному інституті РАО. Це був перший випадок, коли така відзнака вручалася педагогу (а не психологу).

На сьогодні в Україні Челпанівські читання проводяться щорічно. Керує усім цим **Ірина Петрівна Маноха**. Приймавши естафету від Психологічного інституту РАО у проведенні заходів на честь **Г. І. Челпанова**, вона сама стала ініціатором заснування *фахової премії в галузі психології і педагогіки імені В. А. Роменця*, тож у 2006 р. Президія НАПН України прийняла рішення про започаткування такої премії.

Про процедуру вручення премії, про урочистий захід, під час якого відбувається її вручення, про те, чим є премія для її отримувачів та хто став цьогоріч її лауреатом ми розповіли в цьому числі журналу на С. 4 обкладинки.

Погодьтеся зі мною, Колеги: як добре, що серед нас пліч-о-пліч працюють колеги, які організовують для нас такі заходи. Отож, маємо визнати: *їх титанічна робота, зокрема організаційна, хоча й недостатньо поцінована нами, а як же вона нам потрібна!*

Г. І. Челпанов

В. А. Роменець

Скульптор – **Роман Захарчук**, архітектор – **Леонід Малій**

ПАМ'ЯТНИК АНДРІЮ МАЛИШКУ

У Києві (вул. Андрія Малишка) 17 червня в парку імені Андрія Малишка відбулося урочисте відкриття і освячення пам'ятника видатному українському письменнику **Андрію Самійловичу Малишку**.

АНДРІЙ САМІЙЛОВИЧ МАЛИШКО: про нього

Народився 14 листопада 1912 р. в Обухові Київської області в багатодітній сім'ї сільського шевця. У 1930 р. надрукував перші свої вірші. Закінчивши у 1932 р. Київський Інститут народної освіти (нині – Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова), працював вчителем в Овручі, на Житомирщині, у школі, яка нині названа його ім'ям.

У 60-х роках творчість Андрія Малишка сповнена протесту проти русифікації України. Його виступ на похоронах Володимира Сосюра, книга віршів «Дорога під яворами» належать до поезії шістдесятників. Василь Стус написав лист до Андрія Самійловича як до найвишого авторитету в українській літературі часів Відлиги і початку відродження національного духу України.

Авторству Андрія Малишка належать українські пісні, що стали народними. «Два кольори», «Рідна мати моя...» як і багато інших: як тільки почуєш перші звуки, в уяві відразу він – **Андрій Малишко!**

Ініціаторами створення і встановлення пам'ятника виступили: Фонд Андрія Малишка (**Дмитро Павличко**, на фото у центрі), Національний центр «Мала академія наук» (**Станіслав Довгий**, на фото 1-й зліва) та Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова (**Віктор Андрущенко**, на фото 1-й справа)

Освячення здійснює Святійший Патріарх Київський і всієї Руси-України **Філарет**

Відкриття супроводжує Національний заслужений академічний народний хор України імені Г.Г. Верьовки

ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ ПРОЕКТ «Педагоги-новатори в Україні»

Про його роботу ми розповіли в цьому числі журналу на С. 112–151.

У своєму заключному слові «Україна має потенціал, який треба відроджувати» я зазначила, що цим проектом ми зуміли підтримати дух педагога і що до цієї роботи долучилась безпосередньо НАПН України, у першу чергу, **В. Г. Кремень**, голова його Ради протягом усього 10-літнього існування Проекту.

Оцінку тому, що ми робимо, дав публічно **Микола Гузик**, один з авторів-героїв проекту «Педагоги-новатори в Україні», до речі нагадати читачам: його школа – одна з найкращих 26 шкіл Європи: «*Реформи по справжньому може зробити лише директор зі своїми вчителями. Підтримка цих людей дуже важлива. У нас на Україні цього немає! Ви робите унікальну роботу і переоцінити вашу роль в реформуванні освіти неможливо!*»

Той досвід, який уособлюють навчальні заклади, якими керують наші директори, педагоги-новатори Проекту, **вартій уваги**.

Вартій уваги саме тому, що, переможно демонструє, що Україна ще має потенціал, який нам, освітянам, треба відроджувати та плекати.

Разом з нашими новаторами надихаємося і ми, і редакція журналу, і організатори Проекту вірою та надією, що станемо дороговказними зірками на шляху до власного майбутнього українського народу.

ПРОЕКТ «ПЕДАГОГІ-НОВАТОРИ В УКРАЇНІ»: інший бік медалі

Погодьтеся: в реалізації всіх наших проєктів є й інший бік медалі, про що навіть незручно говорити, але без цього ніщо і не відбується.

Проєкт, який підтримує насамперед директорів шкіл, має кимось також підтримуватися, зокрема і фінансово/матеріально. В інформаційно-освітнянському просторі країни вже протягом 10 років цей проєкт існує за фінансової підтримки його ініціатора й керівника та членів Ради проєкту, директорів шкіл. Вочевидь спрацьовує таке собі правило без винятку: «ініціатива карається». Так само і з журналами, які видаємо власним коштом. До речі, як і цей журнал, який Ви, шановний читачу, тримаєте в руках, видано за рахунок благодійних внесків від головного редактора **О. І. Виговської** та члена редакційної Ради журналу **І. Г. Осадчого**, за що редакція журналу щиро дякує **Івану Григоровичу**, який допоміг усім, хто зачекався на журнал, все-таки отримати його!

Плекаймо майбутнє: утверджуймо ДУХ!

Слава Богу, Україна багата на таланти, серед яких і ваші, Колеги, різні, зокрема і духовно-організаційний, який затребуваний українським суспільством. Я пишуся всіма Вами!

Сподіваюся, що Ви, читачу, побачили в кожній розповіді про справи колег такі собі паростки, які мають дати сходи, та саджанці майбутнього, яке ми й закладаємо сьогодні разом з Вами!

САДЖАЙМО СЬОГОДНІ: ДОБРІ ЖНИВА БУДУТЬ ЗАВТРА!

МАЛА АКАДЕМІЯ НАУК

Пригадалось цьогорічне інтерв'ю з академіком НАН України **Віктором Григоровичем Бар'яхтаром**. У розмові торкнулися питань школи, статусу вчителів, ролі освітянських керівників у розвитку суспільства, чим ще ми разом можемо покращити справи в державі... Щодо школи, то, «аби її відродити – треба фінансування», – заявив однозначно **Віктор Григорович** та навіть приклад про те, як з'явилася в країні Мала академія наук. Розповів, що його друг **Станіслав Олексійович Довгий** власним коштом і організував цю академію, відтоді він – її президент, в якій за 20-ма напрямами вчиться більше 3000 учнів, які долучаються до наукової роботи, проводять власні дослідження, беруть участь у виставках. Акцентував мою увагу як і де дістав він гроші для цього. Він опікувався розробкою сучасного програмного комп'ютерного забезпечення і робив це на такому високому рівні, що навіть Nokia закупила одну з їх програм.

До речі, **С. О. Довгий** – академік НАПН України. *Ось так наші колеги, вчені педагоги, стають меценатами своїх же ідей та справ, коли вважають їх значущими для розвитку українського суспільства.*

Де ростуть ЧЕМПІОНИ-ІНТЕЛЕКТУАЛИ: ХТО ними опікується

Результати авторської школи **В. І. Арістова** дивовижні і навіть спочатку викликають недовіру у фахівців, бо серед його учнів – чемпіони України, Європи, Світу. **Валерій Іванович стверджує, що Україна може і повинна стати інтелектуальною столицею Європи за п'ять років.**

Це диво – ФЕСТИВАЛЬ – створили ми самі

Так у цьому часописі назвала свою статтю наш автор **Т. І. Волковська** (див. С. 161). У цій назві – квінтесенція задуму фестивалю педагогічних ідей «Мій особистісно зорієнтований урок», який діє в країні з 2009 року і відтоді проводиться щорічно. Ініціатори, учасники й організатори цих фестивалів відчувають особисту відповідальність за стан справ в освітній галузі та *упевнені, що зможуть* реалізувати освітянську мрію: *побудувати школу, у якій кожен учень відчуватиме свою необхідність, зможе зрозуміти себе й навколишній світ, визначити своє місце в ньому, а вчитель буде йому мудрим помічником, наставником і старшим товаришем.*

«КОЛАЖ У СКУЛЬПТУРІ»: виставка сучасного українського скульптора Олександра Красноголового

Наш скульптор – експериментатор (про нього – див. С. 146 та С. 168 цього часопису). *Його* захопила *ідея відшукати прояви еkleктики у скульптурі*. А «капельюхи» словацького художника ХХ ст. **Альбіна Бруновського** надихнули на створення серії. Найвагомим його результатом є те, що він як викладач вчить цього майбутніх вчителів: їх роботи експонуються поруч з роботами майстра.

На фото: Колеги-шанувальники його творчості розглядають деякі роботи з його авторської виставки в НПУ ім. М. П. Драгоманова. **О. С. Красноголовець** пояснює академіку **В. І. Бондарю**, в чому саме авангардність цих витворів мистецтва

